

The article provides an overview of the textile and weaving crafts in Rozhnyativ region in the late nineteenth – early twentieth centuries. A detailed description of the technology of production of fabrics and garments. Much attention is paid to features of making things for household purpose.

Keywords: *Rozhnyativ region, weaving, spinning and textile crafts, manufacturing clothing.*

УДК 94(477.86):94(438)
ББК 63.3(4УКР) 615

Олександр Бондаренко

БОРОТЬБА ПОЛЬСЬКОЇ ПОЛІЦІЇ ПРОТИ ЛІВОРАДИКАЛЬНОГО РУХУ (НА ПРИКЛАДІ СТАНІСЛАВІВСЬКОГО ВОЄВОДСЬКОГО УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІЦІЇ)

У статті досліджено діяльність найвпливовіших ліворадикальних партій та організацій у Станіславівському воєводстві в 1920–1930-х рр., проаналізовано причини поширення більшовицької ідеології в Галичині. Висвітлено основні заходи органів внутрішніх справ Другої Речі Посполитої в боротьбі проти ліворадикального руху.

Ключові слова: *Друга Річ Посполита, воєводське управління державної поліції, ліворадикальний рух, КПЗУ, КСМЗУ, МОДР, “Сельроб”.*

Після розпаду Австро-Угорської імперії одним із провідних напрямів зовнішньої політики Другої Речі Посполитої була ідея відновлення кордонів Польщі зразка 1772 р., тобто включення до складу польської держави Східної Галичини і значної частини Правобережної України. Провідні політичні партії Польщі виступали за повну колонізацію українського населення Східної Галичини шляхом зміни національної структури західноукраїнських земель і впливу польської культури. Зокрема, на думку одного з лідерів інкорпораційного табору С.Грабського, до Польщі мали відійти землі, які “всім своїм історичним минулим, своєю цивілізацією і етнографічним складом належать до польської національної території” [26]. “Від того чи зуміємо об’єднати католицьких слов’ян того краю під керівництвом Польщі в єдину державу залежатиме, чи взагалі польська держава буде існувати” [25, s.79]. Провідна роль в асиміляторській політиці відводилась органам польської поліції, основним завданням яких була боротьба з політичними опонентами, зокрема з ліворадикальним рухом, що виступав за об’єднання західноукраїнських земель з радянською Україною. Актуальність проблеми дослідження боротьби польської поліції проти ліворадикального руху на Станіславівщині зумовлена відсутністю комплексного дослідження в сучасній вітчизняній історіографії.

Радянська історіографія, попри тенденційність висновків, не втрачає своєї важливості при опрацюванні цієї теми, адже завдяки їй було накопичено значний фактичний матеріал. Заслужують на увагу праці І.Васюти [6; 7; 8] та Г.Сизоненка [14].

Діяльність ліворадикальних партій та організацій у Галичині, у контексті розбудови Другої Речі Посполитої, висвітлюється також у працях польських істориків Ч.Бжози та А.-Л.Сови [24], Я.Паєвського [27], Г.Зелінського [28].

Серед сучасних українських істориків, які досліджують національну політику Польщі у Східній Галичині, відзначимо праці М.Кугутяка [12], В.Міська [18; 19], І.Соляра [15], Ю.Сливки та Т.Панфілової [21], К.Федевича [16] та І.Федика [22].

Мета дослідження – з’ясувати основні заходи Станіславівського воєводського управління державної поліції щодо західноукраїнських ліворадикальних партій та організацій у міжвоєнний період.

Після закінчення польсько-української війни 1918–1919 рр. та окупації Східної Галичини польський уряд розпочав політику інтеграції західноукраїнських земель із Польщею. Націонал-демократи, які мали визначальний вплив на прийняття рішень

державної ваги на початку 1920-х рр. спиралася на твердження про політичну, економічну й культурну відсталість українців, слабкість українського національного руху. Ендеки заперечували право Східної Галичини на автономію і розглядали галицьке населення як об'єкт асиміляції. Так, у травні 1921 р. галицький крайовий банк було об'єднано з польським державним банком у Варшаві. З'їзд польських націонал-демократів у лютому 1921 р. ухвалив постанову, за якою передача "землі під будь-яким приводом в чужі, непольські руки, з національної точки зору є вчинком негідним, зрадою" [20, с.83]. Це рішення стало прямим наслідком закону про колонізацію "східних кресів" осадниками з числа колишніх військових, що був ухвалений у грудні 1920 р. Загалом керівництво польської держави в політиці щодо Східної Галичини дотримувалось засади "Нема українців, нема справи української, є це поняття штучні, перед котрими належить боротися" [9, с.71]. Поряд з економічними заходами польський уряд застосовував проти українців методи національного тиску. Органи державної поліції рішуче придушували будь-які небезпечні для внутрішнього спокою держави дії [19].

Відповідно до закону від 3 грудня 1920 р. і розпорядження Ради міністрів від 17 березня 1921 р. у Галичині впроваджувався новий адміністративно-територіальний устрій, згідно з яким 1 вересня 1921 р. було створено Львівське, Станіславівське і Тернопільське воєводства з відповідними структурними підрозділами [29]. Уряд таким способом намагався з'єднати Галичину в адміністративному плані з іншими землями Польщі.

Станіславівське воєводство очолював воєвода, який мав практично необмежену владу і підпорядковувався Міністерству внутрішніх справ. Кандидатуру на посаду воєводи в перших роках відродженої Польської держави спершу призначав Начальник Держави, а після ухвалення в 1921 р. Конституції подавало Міністерство внутрішніх справ [10, с.13]. Далі кандидатура розглядалась Радою міністрів, яка представляла її на затвердження президенту. Як глава загальної адміністрації воєвода керував діяльністю адміністративних органів на території воєводства, займався питаннями, що входили до компетенції Міністерства внутрішніх справ, здійснював нагляд над пресою, спілками, партіями і т. ін. [10, с.14]. У межах його діяльності працювали воєводські управління, яким своєю чергою підпорядковувалися староства [23].

Однією з найважливіших секцій у структурі воєводських управлінь була поліція. На території Станіславівського воєводства 14 березня 1921 р. було утворено Станіславівське окружне управління державної поліції, яке в 1925 р. було перейменовано на Станіславівське воєводське управління державної поліції. У його компетенцію входило придушення революційного руху, нагляд за "неблагонадійними особами", взаємодія з органами польської дефензиви (контррозвідки) у боротьбі з підпільними організаціями.

Поширенню більшовицьких ідей у Галичині активно сприяв уряд РСФРР, який продовжував політику царської Росії підтримки москвофілів у краї. Стратегічне значення Польщі зумовлювала близькість держави до Західної Європи і відповідно можливість поширення соціалістичної революції на Захід. В.Ленін у листі польським комуністам від 19 жовтня 1921 р. писав про те, що після перемоги радянської влади в Польщі, міжнародна перемога комуністичної революції буде здійснена на 40–50%, а можливо навіть на 51% [13, с.181].

Слід зауважити, що на початку 1920-х рр. радянофільство було досить поширеним явищем на західноукраїнських землях. Ідеї національного визволення етнічних українських земель провідні політичні партії Східної Галичини (окрім УСРП) пов'язували з процесами національного відродження в УСРР. Орієнтація на радянську Україну посилювалась ще й тим, що жодна європейська держава, за виключенням РСФРР і УСРР, не протестувала проти рішення послів Антанти від 14 березня 1923 р., яким фактично санкціонувалась окупація Західної України Польщею [15, с.65]. З метою поширення більшовицьких ідей у Галичині радянський уряд фінансував різноманітні полі-

тичні партії й громадські організації, найвідомішими з яких були КПЗУ, “Сельроб”, МОДР та КСМЗУ.

Комуністична партія Західної України (до 1923 р. – Комуністична партія Східної Галичини) входила до складу Комуністичної робітничої партії Польщі на правах автономної частини, зберігаючи своє місце в Комінтерні. У програмі КПЗУ було поєднано комуністичні ідеї з національними інтересами. Зокрема, представники цієї партії вважали, що шляхом до соціального та національного визволення є революція в Польщі, у результаті якої українські землі з'єднаються в межах однієї держави – УСРР. Акцент на вирішенні національно-політичних проблем українського народу був невід'ємною частиною ідеології ліворадикального руху в Західній Україні. Певною мірою це було наслідком того, що більшість членів КПЗУ брали участь у національно-визвольному русі, зокрема воювали в складі Січових Стрільців та Української Галицької Армії (УГА) [21].

Популярність ліворадикального руху в Західній Україні багато в чому була наслідком політики українізації в наддніпрянській Україні. В умовах національного гноблення польського уряду щодо населення Східної Галичини, впровадження української мови в діловодство, підтримка української культури більшовиками в УСРР були бажаними для широких верств, а тому часто радикальні комуністичні гасла брали на озброєння навіть націонал-демократичні партії [11, с.229].

Поширення радянськості було безпосередньо пов'язано з політикою радянського уряду на наддніпрянській Україні. З початку 30-х років спостерігається перехід до масових репресій, поступово відбувається згорання українізації. Саме тому сподівання на масове поширення комуністичної ідеології серед населення Східної Галичини так і не справджуються. Окрім того, у липні 1932 р. між Польщею та СРСР було укладено договір про ненапад, який включав взаємне визнання недоторканості кордонів. В умовах падіння впливу комуністичних ідей у Галичині на початку 1930-х рр. та жорсткої боротьби поліції проти ліворадикального руху діячі КПЗУ вирішили перейти до нової тактики політичної боротьби. Про нові методи йшлося зокрема на IV з'їзді КПЗУ (31.10–19.11 1934 р.), на якому проголошено початок створення єдиного фронту ліворадикального руху спільно з УСРР та єврейськими організаціями. Головними ворогами комуністичного руху в Галичині проголошувались ОУН та “польський шовінізм”. Для протидії опонентам декларувалась необхідність поширення впливу в культурно-освітніх товариствах, а також серед робітників і селян, яких потрібно було підбурити до акцій непокори [4, с.4].

У 1935 р. було сформульовано мету КПЗУ в національному питанні – як автономію на першому етапі, а згодом вихід зі складу Польщі та возз'єднання з радянською Україною [6, с.57]. Як наслідок, комуністичний рух частково відновлює свій вплив серед населення. Сприятливою для популяризації ліворадикальних ідей була також загроза фашизму та нацизму, що набули в цей час у Європі найбільшого розмаху. Діячі КПЗУ брали участь у громадянській війні в Іспанії, намагаючись довести, що вони є послідовними борцями проти фашизму [8, с.152].

Поширення комуністичних ідей сприяло підйому хвилі страйків та виступів у Галичині. Активізувався селянський рух за підвищення заробітної плати та покращення умов праці. 1936 р. у Станіславському воєводстві на поміщицьких фільварках страйкували наймити 25 сіл. Багато з них були придушені силами поліції [12, с.191].

Проте в липні 1938 р. КПЗУ було звинувачено в проникненні в організацію провокаторів та агентів органів внутрішніх справ і ліквідовано рішенням Комінтерну. Багато діячів ліворадикального руху, що повийжджали до УСРР у період українізації, у 1930-х рр. були репресовані. Наприклад в 1933–1934 рр. було викликано до Москви та заарештовано таких лідерів КПЗУ, як М.Заячківського, Г.Іваненка, М.Хомина, П.Дем-

чика, К.Саврича, М.Теслюка, Т.Стасюка та ін. [22]. Після цього ліворадикальні організації на місцях, позбавлені підтримки ззовні, припинили своє існування.

КПЗУ потребувала легальної організації, яка б поширювала комуністичні ідеї на селі. Із цією метою в жовтні 1926 р. було засноване товариство “Сельроб”, утворене шляхом злиття двох партій: “Народної волі” (Східна Галичина) та “Селянського союзу” (Волинь) [13, с.139]. Утворення “Сельробу” дало можливість ліворадикальним організаціям легально впливати на діяльність культурно-просвітніх організацій: “Просвіти”, “Рідної школи”, “Лугу”, кооперативів та ін. Міністерство внутрішніх справ у четвертому кварталі 1926 р. інформувало Станіславівське воєводське управління державної поліції про те, що через читальні “комуністи бачили реальну можливість обговорювати важливі суспільно-політичні питання”, а отже і формувати громадську думку [7, с.87]. У Снятинському, Косівському та Коломийському повітах Станіславівського воєводства “Сельроб” підпорядкував своєму впливу 6 кооперативів і 24 читальні “Просвіта” [6, с.53].

Активну діяльність у Східній Галичині провадили діячі МОДРу (Міжнародна організація допомоги борцям революції). Організація була створена 1922 р. рішенням 4-го Конгресу Комінтерну і надавала грошову й матеріальну допомогу засудженим революціонерам. Польські силові структури активно боролись проти діячів МОДРу. Зокрема, у документах слідчого відділу Станіславського воєводського управління поліції за 1939 р. йдеться про ув'язнення Мар'яна Мельника, який був заарештований у листопаді 1939 р. і згодом, співпрацюючи з поліцією, розпізнав по фотографіях діячів КПЗУ та МОДРу [2, с.1]. Уже на кінець 1930-х рр. вплив МОДРу в Східній Галичині помітно зменшився й організація практично перестала діяти.

Комуністичний союз молоді Західної України (далі – КСМЗУ) був утворений на конференції комсомольських гуртків Галичини в Станіславі в жовтні 1923 р. Організація перебувала під керівництвом КПЗУ і мала на меті пропагування ліворадикальних ідей серед молоді. Найбільш активно КСМЗУ діяв у 1920-х рр. Проте в кінці 1920 – на початку 1930-х рр. у зв'язку зі згоранням “українізації”, голодомором 1932–1933 рр., масовими репресіями організація суттєво позбулася впливу серед молоді і опинилась в стані самоізоляції. В умовах посилення репресій польської влади проти українського населення Галичини в цілому та ліворадикального руху зокрема діячі КСМЗУ на початку 1930-х рр. вдалися до нової тактики: у численних відозвах почали звучати заклики переходу до збройних методів боротьби, створення загонів місцевої самооборони [1, с.1]. Але несприйняття більшовицьких ідей серед галицького населення та політика польської влади з ліквідації КСМЗУ так і не дозволили вийти на новий рівень боротьби.

Вплив ліворадикального руху підірвала також критика з боку більшої частини політичної еліти Галичини, яка з початку 1930 рр. остаточно перейшла на антирадянські позиції. Зокрема, у резолюції ЦК УНДО – найвпливовішої політичної партії в Галичині – від 8 березня 1930 р., окрім висловлення співчуття селянству в УСРР, зазначалось: “Москва розпочала новий грізний наступ на саму основу існування українського народу” [16, с.135].

Польська поліція використовувала жорсткі методи боротьби проти ліворадикального руху, які повинні були відлякувати населення від діяльності в комуністичних організаціях. Для цього встановлювався пильний нагляд за ліворадикальними організаціями. У листі Станіславівського воєводи Олександра Дес-Логеса від 12 грудня 1925 р. начальнику окружної поліції зазначалось, що впродовж 11–28 жовтня поточного року відбувався крайовий з'їзд КПЗУ в Москві і в цьому зібранні брали участь делегати з території воєводства. Так як про них нічого не було відомо, воєвода наказував провести розслідування, ідентифікувати зазначених осіб, з'ясувати прізвища, псевдоніми, місце проживання та встановити за ними нагляд [18].

Окрім того, органи внутрішніх справ відстежували зв'язки ліворадикальних організацій у Галичині з більшовицькими структурами УСРР та РСФРР. Поліція намагалась попереджувати спроби ведення агітації, викривати джерела фінансування організацій, арештовувала представників ліворадикального руху. Зокрема в листуванні окружного управління державної поліції про посилення нагляду за діяльністю членів КПЗУ зазначалось, що основними джерелами фінансування комуністів у Галичині, були кошти, надіслані з Москви та Берліна [3, с.3].

Для боротьби з ліворадикальним рухом було задіяно “цілий ряд організацій: “Пшиспособене Войскове”, “Страже Пожарне”, “Стшелец” та ін., які повинні були виявляти діячів комуністичного руху, перешкоджати веденню комуністичної агітації, насамперед в селах”. Зокрема, у газеті “Наша правда”, яку видавало КПЗУ, відзначалось, що “Стшелец” ширить деморалізацію, “донощицтво” та насаджує провокаторів. “Стшелец” на селі є поліційним конфідентом, який доносить про все, що робиться, що говориться в товариствах, на сходинах – польській владі” [5, с.21].

Конституція Другої Речі Посполитої 1921 р. проголошувала основні демократичні свободи, які на практиці не реалізовувались. Зокрема, польська поліція переслідувала всі партійні та громадські організації, що перебували під впливом комуністичної ідеології. Наприклад, 1 травня 1924 р. у Заболотіві відбувся масовий мітинг, яким керував секретар Коломийського окружного комітету КПЗУ В.Корбутяк. Для того, щоб перешкодити цьому заходу, місцевий староста заблокував усі дороги, що вели до міста, та викликав значні сили поліції. Це призвело до масових заворушень і силового придушення, у результаті чого загинули четверо селян, п'ятдесят селян отримали важкі поранення. Під час цих подій польська поліція заарештувала сто сімдесят одну особу, сто чотири з них згодом відпустили. Селяни с. Стецева, підбурені комуністичними агітаторами, намагалися силоміць визволити заарештованих [18]. Після цього інциденту соціал-демократи Заболотова подали до Міністерства внутрішніх справ відозву, у якій вимагали суворо покарати винних і надати компенсацію родинам загиблих, а також постраждалим.

Активна боротьба велась проти поширення періодичних видань, які пропагували ліворадикальні ідеї в Східній Галичині. 5 січня 1929 р. Станіславівське воєводське управління повідомляло уряд про одержання поштою в Бурштині й сусідніх селах – Різдянах, Дем'янові, Сарниках – примірників журналу “Наша правда”, органу ЦК КПЗУ, за березень – серпень 1928 року з відозвою IX конференції КПЗУ [17]. Для того, щоб попередити поширення періодики, поліція вдавалась до обшуків підозрюваних у лояльності до ліворадикальних ідей, вилучення та знищення друкованих органів підпільних партій.

Таким чином, завдяки радикальним гаслам, що апелювали до соціальної справедливості та національного самовизначення, ліворадикальний рух мав певний вплив у Галичині. Політична програма комуністичних партій та організацій несла в собі загрозу для територіальної цілісності Другої Речі Посполитої, для внутрішньополітичного спокою в країні, а тому польська влада намагалась придушити рух у краї. Згорання українізації та політика масових репресій в УСРР, а також рішучі дії польської поліції спричинили практично повний занепад ліворадикального руху в Західній Україні наприкінці 1930-х рр.

1. Доклад заместителя начальника следовательного управления о деятельности КПЗУ и Организации украинских националистов на территории Станиславского воеводства // Держархів Івано-Франківської обл., ф. 68 Станиславское воеводское управление государственной полиции, оп. 2, спр. 170, арк. 7.
2. Информация следственного отдела Станиславского поветового управления госполиции о работе органов полиции по ликвидации окружного комитета КПЗУ, МК МОПРа в г. Станиславе // Там само, спр. 394, арк. 11.

3. Переписка с окружным управлением госполиции во Львове об усилении надзора за деятельностью членов КПЗУ // Там само, спр. 12, арк. 20.
4. Решение IV съезда Коммунистической партии Западной Украины // Там само, спр. 256, арк. 11.
5. Бараба Г. Положення Зах-Українського села і завдання партії / Г. Бараба // Наша правда. – 1931. – № 7–8. – С. 21.
6. Васюта І. Національно-визвольний рух у Західній Україні (1918–1939 рр.) / Іван Васюта // Український історичний журнал. – 2001. – № 6. – С. 35–64.
7. Васюта І. Селянський рух на Західній Україні в 1919–1939 рр. / Іван Васюта. – Львів, 1971. – 222 с.
8. Васюта І. Формування робітничо-селянського союзу в революційній боротьбі на Західній Україні 1921–1939 рр. / Іван Васюта. – Львів, 1988. – 172 с.
9. Завада І. Ризький договір і Україна / Завада І. – К. : Вид. центр “Просвіта”, 2000. – 204 с.
10. Історія державної служби в Україні / [Аркуша О. Г., Бойко О. В., Бородін Є. І. та ін.]. – К. : Ніка-Центр, 2009. – Т. 2. – 2009. – 512 с.
11. Кульчицький С. В. Україна крізь віки / Кульчицький С. В. – К. : Альтернативи, 1999. – Т. 11 : Україна між двома війнами (1921–1939 рр.). – 336 с.
12. Кугутяк М. Галичина: сторінки історії : Нарис суспільно-політичного руху (XIX ст. – 1939 р.) / Микола Кугутяк. – Івано-Франківськ, 1993. – 200 с.
13. Ленин В.И. Полное собрание сочинений / Ленин В. И. – М. : Издательство политической литературы, 1964. – Т. 44. – 1964. – 725 с.
14. Сизоненко Г. Сельроб – масова революційна організація Західної України / Сизоненко Г. // Український історичний журнал. – 1966. – № 10. – С. 138–141.
15. Соляр І. Радянофільтство у Західній Україні (1920-ті рр.) / Соляр І. Я. // Український історичний журнал. – 2009. – № 1. – С. 55–67.
16. Федевич К. Галицькі українці у Польщі. 1920–1939 рр. (Інтеграція галицьких українців до Польської держави у 1920–1930-ті рр.) / Климентій Федевич. – К. : Основа, 2009. – 280 с.
17. Історія міста Бурштин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://history.iv-fr.net/article.php?id=090>.
18. Місько В. Діяльність місцевої поліції у здійсненні державної політики Польщі щодо ліворадикального руху в Західній Україні (1919–1926 рр.) [Електронний ресурс] / Володимир Місько // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія. – Режим доступу до журн. : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/NZTNPU_ist/2010_2/2010_2/Misko.pdf.
19. Місько В. Причини та передумови репресивної політики Польщі щодо ліворадикального руху на території Західної України у міжвоєнний період [Електронний ресурс] / Володимир Місько // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія. – Режим доступу до журн. : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/NZTNPU_ist/2010_1/materialy/2010_1/20_Misko.pdf.
20. Сливка Ю. Ю. Боротьба трудящих Східної Галичини проти іноземного поневолення / Сливка Ю. Ю. – К. : Наук. думка, 1973. – 255 с.
21. Сливка Ю. Українські політичні партії Західної України 20-30-х рр. [Електронний ресурс] / Сливка Ю. Ю., Панфілова Т. О. // Державне будівництво. Електронне наукове фахове видання. – Режим доступу до журн. : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DeBu/2009-2/doc/4/01.pdf>.
22. Федик І. Питання державної незалежності західноукраїнських земель у стосунках Комуністичної партії Західної України із польською владою та польськими комуністами [Електронний ресурс] / Іван Федик // Мандрівець. Науковий журнал. – Режим доступу до журн. : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Mandriv/2009_5/Fedyk.pdf.
23. Мельник Г. Політика Польської держави в Східній Галичині (1918–1926 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. Наук : спец. 07.00.02 “Всесвітня історія” / Г. М. Мельник – К., 2004. – 15 с.
24. Brzoza C. Historia Polski 1918–1945 / C. Brzoza, A. Sowa. – Krakow : Wydawnictwo Literackie, 2009. – 754 s.
25. Czapiewski E. Koncepcje polityki zagranicznej konserwatystów polskich w latach 1918–1926 / Czapiewski E. – Wrocław : Wydawnictwo uniwersytetu Wrocławskiego, 1988. – 224 s.
26. Grabski S. // Gazeta Warszawska. – 1919. – 4 kwiet.
27. Pajewski J. Budowa Drugiej Rzeczypospolitej 1918–1926 / Pajewski J. – Krakow : Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, 1995. – 268 s.
28. Zieliński H. Historia Polski. 1914–1939 / Zieliński H. – Wrocław : Ossolineum, 1983. – 427 s.
29. Ustawa z dnia 3 grudnia 1920 r. o tymczasowej organizacji władz administracyjnych II instancji (województw) na obszarze b. Królestwa Galicji i Lodomerji z W. Ks. Krakowskiem oraz na wchodzących w skład Rzeczypospolitej Polskiej [Електронний ресурс]. – Режим доступу : isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19201170768&type=2.

В статье исследовано деятельность наиболее влиятельных леворадикальных партий и организаций в Станиславском воеводстве в 1920–1930-х гг., проанализировано причины распространения большевистской идеологии в Галиции. Указано основные меры органов внутренних дел Второй Речи Посполитой в борьбе против леворадикального движения.

Ключевые слова: *Вторая Речь Посполитая, воеводства управления государственной полиции, леворадикальное движение, КПЗУ, КСМЗУ, МОПР, “Сельроб”.*

In the article the activity of the most influential left-radical parties and organizations in Stanislaw Province in 1920–1930 s is researched, the main reasons for spreading Bolshevich ideology in Galicia are analyzed. The main Polish enforcement actions in its struggle against left-radical movements in the interwar period are shown.

Keywords: *Second Rzeczpospolita, Voivodship Department of State Police, radical left movement, CPWU, KSMZU, DENR, “Selrob”.*

УДК 392: 94 (477.86/.87)
ББК 63.5 (4Укр)

Олександр Коломийчук

КАЛЕНДАРНІ ОСІННІ ОБРЯДИ БОЙКІВ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ – ПОЧАТОК ХХ ст.)

У статті розглянуто календарні осінні обряди бойків другої половини ХІХ – початку ХХ ст., їх функціональне та символічне значення. Виділено магичну складову в структурі обрядодії окремих народних свят. Виявлено скотарсько-землеробський характер народного календаря осінньої пори в бойків.

Ключові слова: *обряд, магична дія, народний календар, бойки, історико-етнографічний район, Бойківщина.*

Активне зацікавлення календарною обрядовістю різних етнографічних груп України, що спостерігається в останні роки, веде до поглиблення та вдосконалення теоретико-методологічної бази досліджень у цьому напрямі. Такий процес форсується постійними та досить інтенсивними етнокультурними впливами ззовні, які в майбутньому спроможні не лише змінити етнічне обличчя нації, а й асимілювати її культурну неповторність і самобутність. Зважаючи на це й зростає інтерес до такого скарбу духовної культури українців, як календарна обрядовість. Як відомо, будь-які обряди й звичаї найбільшу вартість становлять тоді, коли в них міститься той первинний елемент, позбавлений якихось деформацій чи викривлень. Крізь віки така архаїка сприймається як певний релікт, на який спрямовується допитливе око дослідника. Традиційна культура найбільшою мірою засвоює та зберігає давню структуру обряду, його первісне семіотичне значення.

У зв'язку із цим суттєво актуалізується проблематика цієї публікації, адже встановлені хронологічні рамки дослідження (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.) дозволять виявити архітектоніку обрядодійств осіннього календаря бойків. Окрім того актуальність вивчення теми посилюється, зважаючи на її регіональний характер, який не повинен трактуватись із певним дезінтеграційним забарвленням, а покликаний, насамперед, сприяти цементуванню багатогранності та колоритності української духовної традиції загалом.

Метою дослідження є систематизація першоджерел з традиційної календарної осінньої обрядовості бойків і, як результат, творення на їх основі цілісного та логічно завершеного образу цього етнокультурного явища. Поряд із цим важливим є виявлення міфологічного та християнського компонентів у структурі обрядодій бойків, з'ясування ролі магичних практик у звичаєво-обрядовій містерії горян.